

Yavuz Sultan Selim'in Şiirlerinde Hz. Peygamber

The Prophet in Poems of Yavuz Sultan Selim

Ayşe Hilal Kalkandelen

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı
Assoc. Prof. Dr., Atatürk University Faculty of Theology, Department of Turkish-Islamic Literature
Erzurum / Turkey
ahilal@atauni.edu.tr
orcid.org/0000-0001-8173-9197

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi / **Article Type:** Research Article

Geliş Tarihi: 18 Ocak 2021 / **Date Received:** 18 January 2021

Kabul Tarihi: 24 Mart 2021 / **Date Accepted:** 24 March 2021

Yayın Tarihi: 30 Haziran 2021 / **Date Published:** 30 June 2021

Yayın Sezonu: Haziran 2021 / **Pub Date Season:** June 2021

Atıf: Kalkandelen, Ayşe Hilal. "Yavuz Sultan Selim'in Şiirlerinde Hz. Peygamber". *Akademik Siyer Dergisi* 4 (Haziran 2021), 17-31.

Citation: Kalkandelen, Ayşe Hilal. "The Prophet in Poems of Yavuz Sultan Selim". *Journal of Academic Sirah* 4 (June 2021), 17-31.

<https://doi.org/10.47169/samer.863928>

İntihal: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/samer> **e-mail:** akademiksiyerdergisi@ksu.edu.tr

Copyright © Published by KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

KSU Sirah Researches Application and Research Center

Kahramanmaraş 46100 Turkey

Öz

Şairler Hz. Peygamber'e duydukları sevgi ve saygıyı şiirleriyle ortaya koymuş, bu şiirler konuları ile edebiyatın temel kaynaklarından olmuştur. Özellikle mesnevilerde ve divanlarda tevhid ve münâcâtlardan sonra Hz. Peygamber bütün güzel sıfatlarıyla anılmış, övülmüş, en güzel ifadelerle peygamber sevgisi dile getirilmiştir. Hayatı, kişiliği, mucizeleri ve savaşları ile şairlere ilham kaynağı olan Hz. Peygamber, pek çok edebî türe kaynaklık etmiş, XIII. yüzyıldan itibaren bütün divanlarda yer alarak zatına mahsus güzellikleri ile edebiyatı güzelleştirmiştir. Biz de XVI. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun edebî güzelliğini göstermek amacıyla sultan şairlerden Yavuz Sultan Selim'i özellikle Hz. Peygamber'i anlattığı Farsça şiirleriyle gözler önüne getirmek istedik. I. Selim, yani Yavuz Sultan Selim, şair ve âlimlere değer verip, onları himaye eden, başarılarından dolayı mükâfatlandıran, kendisi de ince duygu ve düşüncelere sahip sultan şairlerdendir. O, şiirlerinde Hz. Peygamber'i samimiyetle, övgüyle, ona yakışır ifadelerle bilgi ve yeteneklerini de ortaya koyarak methetmiştir. Yavuz, na'tlarında Hz. Peygamber'in yüce varlığını ortaya koyarak ona olan sevgisini, bağlılığını, saygısını dile getirmiş, ona sığınmış ve şefaah dileğinde bulunmuştur.

Anahtar Kelime: Siyer, Yavuz Sultan Selim, Hz. Peygamber, Farsça, Şiir.

Abstract

Poets have always presented their love and respect for the Prophet with their poems, and these poems have been the main sources of literature. Especially in masnavis and diwans, following the tawhid and introduction parts, the Prophet is mentioned, praised with all beautiful attributes, and admiration to him is expressed by using the most beautiful words. The Prophet, who has been a source of inspiration for poets with his life, personality, miracles, and wars, has become the source of many literary genres. From 13th century he took place in all diwans and beautified literature with his unique beauties. So, in order to present the literary richness of Ottoman Empire in the 16th century, we wanted to consider Yavuz Sultan Selim, who is one of the Sultan poets, with his poems, especially with those about the Prophet in Persian language. Selim I, in other words Yavuz Sultan Selim, is one of the Sultan poets who values poets and scholars, protects and rewards them for their achievements, and has subtle feelings and thoughts. In his poems, he praised the Prophet with sincerity, praise, and expressions worthy of him by revealing his knowledge and abilities. Yavuz revealed the noble presence of the Prophet in his eulogies (na't), he expressed his love, devotion, respect for him, and he threw himself on the intercession of him.

Keywords: Sirah, Yavuz Sultan Selim, The Prophet, Persian, Poem.

GİRİŞ

Dünya tarihinde padişah ve hanedanın neredeyse tamamının şiirle uğraştığı tek örnek Osmanlı hanedan mensuplarıdır. Padişahlardan Osman Gazi, Orhan Gazi, I. Murat, Yıldırım Bayezid ve Çelebi Mehmed'in şiir yazdıkları rivayet yoluyla bilinmektedir.¹ Divanı olan ilk padişah II. Murat'tır (ö. 1451). Sonra Fatih Sultan Mehmed (ö. 1481) ve II. Bayezid (ö. 1512) yer alır. Şehzâde Korkut (ö.1513), klâsik edebiyat şairlerindedir. Şiir ve edebiyatla uğraşan bir diğer şehzâde de Cem Sultan'dır (ö. 1495). Yavuz Sultan Selim (ö. 1520) ve Kanûnî'nin (ö. 1566) Osmanlı padişahları arasında seçkin birer yerleri vardır. Kanûnî'den sonra II. Selim (ö. 1574), Kanûnî'nin tahta geçememiş oğulları Mustafa, Cihangir ve Bayezid de şiir söyleyen hanedan mensuplarıdır. Divanı olan diğer sultanlar; III. Murad (ö. 1595), III. Mehmed (ö. 1603), I. Ahmed (ö. 1617), II. Osman (ö. 1622), IV. Murad (ö. 1640), IV. Mehmed (ö. 1693), II. Ahmed (ö. 1695), III. Ahmed (ö. 1736), III. Mustafa (ö. 1774), III. Selim (ö. 1808), Sultan II. Mahmud (ö. 1839)'dur. Divan sahibi Osmanlı sultanı saire de II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan'dır (ö. 1898).

XVI. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğunun ilmî ve edebî yönden ihtişamlı dönemi olarak adlandırılır. Bu dönemde Yıldırım Bayezid, âlim, şair ve sanatkârları himaye etmiş, şiir ve şairin varlığından söz edilmiş, çok sayıda eser kaleme alınmıştır.² Bu konuda özellikle şehzâde eğitiminin katkısı ve ağırlığı çok önemlidir. Çocuk yaştan itibaren eğitime başlayan şehzâdeler, Kur'an, Hadis ve diğer dinî ilimlerle birlikte, Arapça, Farsça, Latince, Yunanca, Rusça ve Sırpça gibi dil ve lehçelerden birkaçını öğrenmişlerdir.³

XVI. yüzyılda edebî dil Arapça ve Farsçadan yeni unsurlar alıp İran edebiyatı manevî nüfuzunu muhafaza edince, âlimler İran dil ve edebiyatı ile uğraşmış, bu dilde edebî şerhler, lügatler, gramer kitapları yazmış, tercümeler yapmışlar,⁴ şairler de geleneği takip edip, şiirlerinde ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça kelimeler kullanmış, Farsça şiirler yazmış, divanlar oluşturmuşlardır. Farsça divan sahibi olan Osmanlı Sultanları Cem Sultan, Yavuz Sultan Selim, Şehzade Bayezid, Sultan III. Murad ve Kanuni Sultan Süleyman'dır.⁵

1. YAVUZ SULTAN SELİM VE FARŞÇA DİVANI

Yavuz Sultan Selim,⁶ dokuzuncu Osmanlı padişahıdır. Babası II. Bayezid, annesi Türkmen beylerinden Dulkadiroğlu Alâuddevle'nin kızı Ayşe Hatun'dur.⁷ Doğduğu şehir olan Amasya'da saray eğitimi almış, şiir söyleyebilecek kadar Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe ve Çağatayca şiirleri de bulunmaktadır. Âlim ve şairlerle sohbet etmeyi seven Yavuz⁸, onları himayesine almış,

¹ Mustafa İsen - Fuat Bilkan, *Sultan Şairler* (Ankara: Akçağ Yay., 1997), 43.

² Neclâ Pekolcay, *İslâmî Türk Edebiyatı* (İstanbul: Kitabevi Yay., 2002), 264.

³ İsen - Bilkan, *Sultan Şairler*, 34.

⁴ Mehmed Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi* (İstanbul: Ötüken Yay., 1980), 382.

⁵ Şadi Aydın, "Farsça Divan Sahibi Osmanlı Sultanları ve Divânlarının Nüshaları", *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 2/6 (Yaz 2002), 47.

⁶ Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı (Ankara: Bizim Büro Yay., 2001), 448; Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt* (Ankara: Akçağ Yay., 1998), 17.

⁷ Coşkun Ak, *Şair Padişahlar* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 2001), 153.

⁸ Faruk K. Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı* (Ankara: Akçağ Yay., 2005), 256.

mükâfatlandırmış, harbe gidip gelirken yollarda onlara kitap tercümeleteri yaptırmıştır.⁹ Yavuz Sultan Selim, Hâfız, Sadi, Selman ve Câmî gibi İranlı şairlerin etkisinde kalmıştır.¹⁰ Selimî mahlasıyla şiir yazan Yavuz'un Türkçe şiirleri bir divan oluşturacak kadar değilse de Farsça bir divanı mevcuttur¹¹ ve bu divan Yavuz'un en gözde eseridir.¹² Farsça Divan'ın pek çok yerde yazma nüshası bulunmaktadır. 1888 yılında İstanbul'da basılmış olan Farsça Divan, 1904 yılında Alman İmparatoru II. Wilhelm'in emri ile Paul Horn tarafından Berlin'de, 1970 yılında Tahran'da neşredilmiştir. 1946 yılında da Ali Nihad Tarlan tarafından Türkçeye çevrilmiş hâli ile basılmıştır.¹³

Tarih, felsefe ve tasavvuf konularında da derin bir bilgiye sahip olan Yavuz Sultan Selim, birikimi ile hükümdarlığında gücünü, kaleminde inceliğini göstermiştir.

2. YAVUZ SULTAN SELİM VE HZ. PEYGAMBER

Yavuz Sultan Selim, hayatından ve şiirlerine yansıyan duygularından edindiğimiz bilgilere göre peygamber âşığı bir padişahdır. O, Ridâniye öncesinde Kudüs'e gitmiş, kurban kestirip sevabını Hz. Peygamber'e, Ashâb-ı Kirâm'a ve âlimlere hediye etmiştir.¹⁴ Ridâniye'ye giderken atından inip yola yaya olarak devam etmeye başlayan Sultan'a, has nedimi Hasan Can'ın:

"Hayırdır İnşallah Sultanım. Bütün ordu merak eyler; devletli padişahımız, acep niçin yaya yürürler? diye telaş ederler"

demesi üzerine Yavuz Sultan Selim'in de:

"İki Cihan Sultanı Peygamber Efendimiz önümüzde yaya yürürlerken, biz nasıl at üzerinde olabiliriz Hasan Can?..."¹⁵

diye cevap verdiği rivayet edilmektedir. Rivayet de olsa on üç günde 400 km'lik yol gitmesi Allah'ın yardımıyla Hz. Peygamber'e olan sevgisinden, inancından olsa gerektir.

Yine Yavuz Sultan Selim, 15 Şubat 1517 tarihinde Kahire'ye gitmiş, Mekke ve Medine'deki Emânât-ı mukaddese kendilerine sunulmuştur.¹⁶ Bunlar arasında Hz. Peygamber'in sancak-ı şerifi, hırka-i saâdeti, dendân-ı saâdeti, kadem-i şerifi, asâ-yı saâdeti ve seyf-i saâdeti de bulunmaktadır.¹⁷ Yavuz Sultan Selim, bu emanetler için Topkapı Sarayı'nda Hırka-i Saâdet Dairesi'ni yaptırmıştır, kendisinin de zaman zaman bu daireye gidip odayı temizlediği ve düzenlediği söylenmektedir.¹⁸

Divanı incelendiğinde görülen manzara da Allah aşkı ve sevgili habibinin sevgisidir. Yavuz Sultan Selim'in divanı¹⁹ İslâmî geleneğe uygun olarak on sekiz beyitlik "Der tevîd-i Bârî celle

⁹ Mehmed Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi* (İstanbul: Alfa Yay., 2013), 481.

¹⁰ Hasan Aktaş, *Osmanlı Padişahları* (Edirne: Yort Savul Yay., 2005), 124.

¹¹ Veyis Değirmençay, *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay., 2013), 580.

¹² Ak, *Şair Padişahlar*, 154.

¹³ Yavuz Sultan Selim, *Bârîka -Yavuz Sultan Selim'in Farsça Seçme Şiirleri ve Türkçe Çevirileri-*, çev. Şeyh Vasfi, haz. Gökhan Gökmen (İstanbul: Büyüyen Ay Yay., 2015), 14.

¹⁴ Muammer Yılmaz, *Cihangir Sultan Yavuz Sultan Selim* (İstanbul: Elit Kültür Yay., 2009), 100.

¹⁵ Yılmaz, *Cihangir Sultan Yavuz Sultan Selim*, 102.

¹⁶ Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Sultanları* (İstanbul: Alfa Yay., 2015), 119.

¹⁷ Yılmaz, *Cihangir Sultan Yavuz Sultan Selim*, 109.

¹⁸ Yılmaz, *Cihangir Sultan Yavuz Sultan Selim*, 111.

¹⁹ *Divan-ı Belâgat Unvân-ı Sultan Selim Hân-ı Evvel*, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, 309 Numaralı yazma. Şiirler divandaki sayfa ve beyit numarasına göre verilmiştir.

şânuhu" başlığı altında bir tevhîd ile başlar. "Der na't-ı Resûl" başlığıyla Hz. Peygamber'e övgülerle devam eder. Farsça divanda Hz. Peygamber'e hitaben bir de terci-i bend bulunmaktadır.

Na't'da ve Terci-i bend'de geçen konuları sırasıyla başlıklar altında inceleyelim:

2.1. Hz. Peygamber ve Yüce Varlığı

Hz. Peygamber insanlara gönderilen peygamberlerin sonuncusudur. Sahip olduğu nice yüksek değerler sebebiyle, tarih boyunca gelmiş geçmiş bütün insanlar arasında örnek olabilecek en seçkin, en yüce insandır. Onun yüceliği, tarifi imkânsız ahlâkî, imanî, manevî bir iç güzellik ile dış güzelliğinin ahengidir. Yavuz Sultan Selim de, na'tının ilk beytine Hz. Peygamber'in yüceliğinden bahsederek başlamaktadır. Şiirlerde genellikle felekten, yükseklik, yücelik, sonsuzluk gibi özellikleriyle bahsedilirken, Yavuz'un beytinde Hz. Peygamber, felekten bile yüksek değerdedir; felek ancak onun gölgesi olabilir:

Ey ber efrâste zâtet alem-i bâlâi

Sâyei ez alemet nuh felek-i vâlâi (5/1)

Ey zati yücelik bayrağını yükselten (Hazret-i Muhammed), bu dokuz felek, senin bayrağının bir gölgesidir.²⁰

Kalbi Hz. Peygamber'in sevgisiyle, vuslat arzusuyla dolu olan Selîmî, yüceliğine, şahlar şahı oluşuna güvenerek peygamberine kavuşmayı, onun yüzünü görme şerefini kazanmayı istemekte, bunu na'tının son beytinde belirtmektedir:

Hest ümmîd-i Selîmî be şehensâhi-i tu

Ki be yâbed zi visâlet şeref-i bînâi (5/9)

Selîmî senin ululuğuna, şehinşahlığına güvenerek, senin visaline nâil olmak sûretiyle dîdâr şerefini kazanmayı umuyor.

Bir hadiste belirtildiği üzere kâinatın yaratılışındaki maksat Hz. Peygamber'in yüce varlığıdır.²¹ Yavuz'un da ifadeleriyle bütün dünya değerini ve var oluşunu Hz. Peygamber'e borçludur.

Âlem ki dâred ez nefes-i subh rûşenî

Gerdî zi hâk-ı râh-ı seg-i kûy-i Mustafâ' st (6/3)

Sabah nefesi ile aydınlanan dünya, Mustafa'nın diyarındaki bir köpeğin yürürken yerden kaldırdığı bir toprak zerresidir.

Rûz u şeb-i cihân ki medâr-ı zamâne est

Z'evvel gılâf-i heykel-i bâzû-yi Mustafâ' st (6/4)

²⁰ Aydın Balyer, *Yavuz Sultan Selim Dîvânı*, çev. Ali Nihad Tarlan (İstanbul: Kökler Yay., 2017), 65. Tercümeler Ali Nihad Tarlan çevirisinden alınmakla birlikte bir kısmına müdahale edilmiştir.

²¹ İsmail b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ ve müzîlu'l-ilbâs* (Beyrut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1408/1988), 2/164 (No. 2123).

Cihanda zamânenin devrinden vücuda gelen gece ve gündüz Mustafa'nın kolundaki hamâilin²² kılıfıdır.

Bâşed pinâh-ı ümmet-i her derd-mend râ

Ger kuvvet-i dilîst zi pehlû-yi Mustafâ'st (6/5)

Her dertli, mihnete tahammül için biraz gönlünde kuvvet buluyorsa bu kuvvet Mustafa'dandır.

Şairler Hz. Peygamber'i anlatırken onun hadislerini de kullanarak kendi düşüncelerini desteklemiştirler.²³ Edebiyatta, varlığın yaratılma sebebi olarak Hz. Peygamber'i gösteren hadis²⁴ çok kullanılmış, bazen lafzen bazen meâlen bu ibare ile genellikle şah, taç, taht, otağ, hil'at gibi saltanat bildiren kelimeler bir araya getirilmiştir.²⁵ Yavuz da bunu peygamberlerin şahı olarak nitelendirdiği Hz. Peygamber için şöyle dile getirmiştir:

Û şâh-ı mürselest u resûlân temâm-ı hayl

Maksûd-i üst kevn u mekân der reheş tufeyl (6/8)

O peygamberlerin padişahıdır. Diğer peygamberler onun ordusudur. Yaratılıştan maksat odur. Bu kevn u mekân onun yüzü suyu hürmetine yaratılmış bir tufeyldir.

2.2. Hz. Peygamber'in Güzelliği

Hz. Peygamber'in güzelliği tarifi mümkün olmayan bir güzelliştir. Onun güzelliğinin kaynağı Allah (c.c)'tır ve o güzelliğe Allah'ın "cema" sıfatındaki eşsizliği eklemek gerekir. Allah yaratanların en güzelidir ve Hz. Peygamber'i en güzel şekilde yaratmıştır.²⁶ Onun güzelliğini Ebû İshak, (Bera'dan işittiğini söyleyerek) "*Ben Resûlullah'tan daha güzel hiçbir şey görmedim*" şeklinde dile getirmiştir.²⁷ Güzelliğini ifade etmek amacıyla şiirlerde O'na verilen isimlerden biri güldür. Hz. Peygamber'in yanakları renklidir ve renk bakımından güle benzetilir. Dolayısıyla âlem de güzelliğini ondan almaktadır. Ahmet Cevdet Paşa'nın ifadesiyle: "...gül gibi kırmızıya mâil ve beyaz nûrânî ve berrak olup mübarek yüzünde nur lemeân ederdi..."²⁸

Hûbî-i âlem ez gul-i ruhsâr-ı Mustafâ'st

Envâr-ı her du kevn zi didâr-ı Mustafâ'st (6/9)

Âlemin güzelliği Mustafa'nın yanağının gülündendir. İki âlemin nurları Mustafa'nın cemâлиндendir.

Tûbâ, cennette Sidre'de bulunan ve kökü yukarıda, dalları aşağıda olan bir ağaçtır.²⁹ Zaman zaman şairler Hz. Peygamber'in boyunu düzgünlük ve uzunluk bakımından bu ağaca benzetirler.³⁰

²² Hamâil: kılıç bağı, kılıç kayışı. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ferit Devellioğlu (Ankara: Akaydın Yay., 2007), 320.

²³ Reyhan Keleş, *Divan Şiirinde Mi'râciyye Kasideleri* (İstanbul: Kitabevi Yay., 2018), 287.

²⁴ "Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk" (sen olmasaydın, sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım).

²⁵ Ali Yıldırım, "Sen Olmasaydın Felekleri Yaratmazdım' Hadis-i Kudsi'sinin Klasik Şiire Yansımaları", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Ağustos 2018), 154.

²⁶ İsmail Çetişli, *Türk Şiirinde Hz. Peygamber* (Ankara: Akçağ Yay., 2012), 145.

²⁷ Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el- Haccâc, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, çev. Ahmed Davudoğlu (İzmir: Işık Yay., 2013), 5/4432.

²⁸ Ahmet Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ* (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1976), 1/253.

²⁹ Emine Yeniterzi, *Türk Edebiyatı'nda Na'flar* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2015), 153.

³⁰ Çetişli, *Türk Şiirinde Hz. Peygamber*, 153.

Hurma ağacının ise Kurân-ı Kerim'de³¹ güzelliklerinden, her zaman meyve vermesinden³² "nahl" adıyla bahsi geçer, Peygamber ve ashabının hayatında her bakımdan önemli bir yeri vardır. Bu sebeplerle Yavuz, hurma ağacını Hz. Peygamber'in boyuna benzetir ve bu ağaç Tûbâ ağacının bile imrendiği bir ağaçtır.

Tûbâ girifte dest be-ser îstâde mahv

Hayrân-ı nahl-i kâmet-i reftâr-i Mustafâ'st (6/13)

Tûbâ ağacı, elini başına götürmüş, mahvolmuş bir halde Mustafa'nın boyu gibi yüksek hurma ağacını hayran hayran seyretmekte.

Ahmet Cevdet Paşa, Hz. Peygamber'i: "Mübarek cismi güzel, hep azası mütenâsib, endâmı gayet matbu, alnu ve göğsü ve iki omuzlarının arası ve avuçları geniş, boynu uzun ve meozun ve gümüş gibi saf, omuzları ve pazuları ve baldırları iri ve kalın, bilekleri uzun, parmakları uzunca, elleri ve parmakları kalınca idi. Mübarek karnı göğsüyle beraber olup şişman değildi. Uzuna yakın orta boylu³³, iri kemikli, iri gövedeli, güçlü kuvvetli idi..."³⁴ şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca, güzelliğin ve kâmil insanın en güzel örneği Hz. Peygamber'dir³⁵, onun o güzel boyuna, posuna da kemâl kaftanını giymek yaraşır.

Gû hiç kes me-kon taleb-i hil'at-i kemâl

K'in câme râst berk ad u bâlâ-yi Mustafâ'st

Söyle, hiç kimse kemâl kaftanını ümit etmesin. Zira o elbise ancak Mustafa'nın kadd ü kâmetine mahsustur.

Hz. Peygamber'in saçları güzel kokulu sümbüle benzetilir. Sabah rüzgârı o güzel kokuyu peygamberin gül kokulu saçlarından getirmektedir.

Cân-ı sabâ zi tavaf-i çemen tâze geşt u goft

K'in bûy-i cân zi sünbül-i gul-bûy-i Mustafâ'st (6/7)

Cihanı dolaşan sabah rüzgârının canı tazelendi ve dedi ki: Bu can kokusu Mustafa'nın gül kokulu sünbülündendir.

2.3. Hz. Peygamber'in Nuru

Hz. Peygamber'in en temel vasfı nurdur. Nur, ışık ve aydınlık anlamları ile gerçeği, hakikati ifade etmektedir. Hz. Peygamber'in doğumuyla aydınlanan dünyada insanlığa iman dolu, aydınlık bir yol açılmıştır. Tercî-i bendine güneş ile başlayan Yavuz, bu yolda aydınlığa Hz. Peygamber'le ulaştığını ifade etmektedir. Çünkü güneş onun nurunu yansıtmaktadır.

Hurşîd, aks-i âyine-i rûy-i Mustafâ'st

³¹ eş-Şuarâ 26/148; el-Kâf 50/10.

³² el-İbrâhîm 14/25.

³³ Abdurrahman İbnü'l-Cevzî, *Sahabenin Dilinden Hz. Peygamber'in Hayatı*, çev. Taceddin Uzun (Konya: Serhat Kitabevi, 2012), 428.

³⁴ Ahmet Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiyâ* 1/253; Yazıcıoğlu Mehmed Efendi, *Muhammediye*, haz. Amil Çelebioğlu (İstanbul: Tercüman Yay., 1970), 202.

³⁵ Süleyman Uludağ, "Kemâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yay., 2002), 25/222.

Peyvend-i her du kevn be yek mûy-i Mustafâ'st (6/1)

Güneş, Mustafa'nun yüzünün aynasının aksidir. Her iki âlem, Mustafa'nun bir kılına bağlanmıştır.

Önce Hz. Peygamber'in nurunun yaratılması, daha sonra bütün varlıkların bu nurdan yaratılmış olması inancı gereği güneş, ışığını peygamberin yanağından almaktadır. Zira o, etrafını aydınlatan bir ışıktır.³⁶ Hz. Peygamber bazen güneşe benzetilir, bazen de güneş ve ayın ışık kaynağı bizzat kendisidir.

Ey şu'lehâ-yi nûr-i heme dehr subh u şâm

Dendânehâ-yi şâne-i giysû-yi Mustafâ'st (6/2)

Gündüz ve gece dünyayı aydınlatan güneş ve ay nurunun şûleleri, Mustafa'nın saç tarağının dişleridir.

În rûşeni ki hest zuhûr-i kemâl-i ışk

Yek lem'a ez şa'sa'-i envâr-ı Mustafâ'st (6/12)

Aşkın kemâlinin tecellisi olan bu aydınlık, Mustafa nurlarının bir parıltısından başka bir şey değildir.

Hz. Peygamber bazen güzelliğiyle bazen de insanlığı aydınlatmış olması bakımından nurdur. Yavuz da "envâr-ı Mustafa" terkibiyle nuru çoğul olarak kullanırken nurun bu çok kapsamlı anlamına vurguda bulunmuştur.

Ez nûr-i üst rûşeni-i çeşm-i merdumân

Ârî ki çeşm-i ehl-i nazar câ-yi Mustafâ'st (7/12)

İnsanların gözlerinin nuru onun nurundandır. Evet, Mustafa'nın yeri nazar sahiplerinin gözleridir.

Ger âgehî zi ma'ni-i Ve's-şemsi Ve'd-duhâ

Ta'rîf-i mâh-rûy-i dil-ârâ-yi Mustafâ'st (7/13)

Veşşemsi Ve'dduhâ'nın manasından haberdar isen bilirsin ki bu âyetler Mustafa'nın gönüller süsleyen ay yüzünün tarifidir.

Veşşemsi Ve'dduhâ "Kuşluk vaktinin güneşi" anlamındadır. Kur'an-ı Kerim'de *Ve'dduhâ* "Kuşluk vaktine andolsun"³⁷, *Ve's-şemsi* "Güneş'e andolsun"³⁸ şeklinde geçmektedir. Güneş'in en parlak ve dünyayı en iyi aydınlattığı anı kuşluk vaktidir. Maddî ve manevî açıdan dünya halkını en iyi aydınlatan Hz. Muhammed olduğu için de ona bu unvan verilmiştir.³⁹ Yemin edilen *duhâ* ise hakikat güneşinin Hz. Peygamber'in ufkundan doğarak karanlığı yok edip nurlarını yaydığı zamandır.⁴⁰ Bu anlamlar itibariyle da Yavuz, Hz. Peygamber'in o gönüller süsleyen ay yüzünü bu âyetlerle tarif etmiştir.

2.4. Hz. Peygamber'in Gösterdiği Mucizeler

³⁶ el-Ahzâb 33/45-46.

³⁷ ed-Duhâ 95/1.

³⁸ eş-Şems 91/1.

³⁹ Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler* (İstanbul: Enderun Yay., 1992), 151.

⁴⁰ Yeniterzi, *Türk Edebiyatı'nda Na'tlar*, 100.

Hız. Peygamber'in mucizelerinin anlatıldığı şiirlerde, onun çeşitli zamanlarda müşrikleri dine davet ve peygamberliğini ispat maksadıyla gösterdiği olağanüstü hallerden bahsedilir. Yavuz da şiirlerinde Hz. Peygamber'in üç büyük mucizesini na'tına konu etmiştir.

2.4.1. Hz. Peygamber'in Bulut Tarafından Gölgelemesi

Yavuz, bulutun (Hz. Peygamber'in) başını soldurmasına razı olmadığını söyleyerek bir mucizeyi hatırlatmaktadır. Bu olay İbn İshak tarafından şöyle rivayet edilmiştir: Ebû Tâlib, kafilesi ile Şam'a gittiğinde Hz. Peygamber'i de beraberinde götürmüştür. Busra'da Hıristiyan âlimi Bahîra, Hz. Peygamber'i bir topluluğun arasında bir bulutun onu gölgelendirmekte olduğunu görünce onlara manastırında yemek vermiş ve Ebû Tâlib'e yeğenini memleketine götürmesini ve Yahudilerden korumasını istemiştir.⁴¹ Bir başka rivayette de Meysere'nin, iki meleğin Hz. Peygamber'i gölgelediği ifade edilmiştir.⁴²

Sâye kerdî be-seret ebr ki bâ in azamet

Reşk bordî ki be hurşîd tu ser fersâi (5/2)

Bu derece büyük olduğun halde güneşte başını soldurmana (çiğnetmene) bulut razı olmadı, onun için başının üzerinde dolaşıp sana sâyebanlık ediyordu.

2.4.2. Mi'râc

Mi'râc, "yukarı çıkmak, tırmanmak için kullanılan âlet, merdiven" anlamındadır. Fakat genellikle Mi'rac'tan Hz. Peygamber'in hayatında yer alan büyük mucizelerden biri anlaşılır. Bu mucizeye göre Allah, elçisini şereflendirmek istemiş ve onu kendisine çağırarak, semâvâta yükseltmiş, huzura kabul ve ilâhî bir söyleşiden sonra Hz. Peygamber yeryüzüne dönmüştür.⁴³

Mi'râc, Hz. Peygamber'in en önemli mucizelerindendir. Bir tek o bu şerefle müşerref olmuş, arşa çıkmıştır. Bu mucizenin oluşturduğu hayranlık ve heyecan Yavuz'un da kaleminde dolaşmıştır.

'Arş z'ân gungure ber gungure şod zîver-i nûr

Tâ tu eş der şeb-i mi'râc be kadr ârâi (5/4)

Mi'râc gecesinde ona kadr ü şeref veresin diye arş burç burç üstüne nur derecesi kazandı.

Arşın nur derecesi kazanması da Hz. Peygamber dolayısıyladır. Yavuz, Mi'râc mucizesinin rûhî alanda cereyan etmiş bir olay olduğunu söylemektedir. Zira Hz. Peygamber, Allah tarafından âlem-i suflî yani dünyadan, âlem-i ulvîye yani yüce âlem, ruhlar âlemine yükseltilmiştir.

Rûhet ez cism mücerred şode u rûhânî

Zâtet ez âlem-i suflî be der u ulyâi (5/6)

Senin ruhun cisimden tecerrüt etmiş bir rûhâniyettir. Senin zâtın âlem-i suflîden çıkıp onun fekinde olan âlem-i ulvîye mensuptur.

⁴¹ İbn Hişâm, *Sîret-i İbn-i Hişâm İslam Tarihi*, çev. Hasan Ege (İstanbul: Kahraman Yay., 2006), 1/241-244.

⁴² İbn Hişâm, *Sîret-i İbn-i Hişâm*, 251.

⁴³ Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, çev. Salih Tuğ (Ankara: İmaj Yay., 2003), 1/129.

2.4.3. Ay'ın İkiye Bölünmesi

Rivâyete göre Ay'ın ikiye bölünmesi, Şakku'l-kamer Hadisesi, Mekkeli müşriklerin Hz. Peygamber'den gerçekten Allah'ın elçisi ise, mucize göstermesini, gökteki ayı ikiye yarmasını istemeleri üzerine vuku bulmuştur.⁴⁴ O sırada dolunay durumunda olan aya Muhammed (a.s)'in bir işarette bulunması üzerine Ay ikiye yarılmış, her iki parça birbirinden uzaklaşmış, kısa bir süre sonra da tekrar yan yana gelip birleşmiştir.⁴⁵

Yavuz da Hz. Peygamber'in mucizelerinin çokluğuna işaretle Ay'ın ikiye bölünmesi olayını sofrasındaki kuru bir somun olarak nitelendirmektedir.

Bedr-i münîr râ ki be enguş t sâht şak

Yek huşk pâre est ki ez hân-ı Mustafâ'st (7/5)

Parmağıyla ikiye böldüğü parlak ay, onun sofrasının kuru bir somunundan başka bir şey değildir.

2.5. Hz. Peygamber'e Olan Sevgi

Şiirlerde Hz. Peygamber'e olan sevgi, şairlerin onu sevmekle hissettikleri mutluluk, bazen güzel hitaplarıyla bazen de çeşitli benzetmelerle dile getirilir. Neredeyse her şiirde mevcut olan sevgi, özlem duygusunu da içinde barındırır. Çünkü şair gücünü bu sevgi, aşk ve hasretten alır. Onun üstüne bir sevgi, onun üstüne bir tahayyül olamaz. Yavuz'un da peygamber sevgisi o kadar derindir ki onun dışındaki sevgi putperestlik, ondan başkasını düşünmek karasevdedir.

But-perestî be-cuz ez mihr-i tu her mihr ki hest

Her hayâlî ki be-ğayr-i tu heme sevdâî (5/5)

Senin sevginden başka olan her sevgi putperestliktir. Senin hayalinden gayrı olan her tahayyül bir karasevdedir.

Hz. Peygamber'in sözlerine ve yaptıklarına, bunlardan çıkarılmış yorumlara dayanan, insanın yaşamını düzenleyen yolun dışında yürümek de Yavuz Sultan Selim'e göre rezalettir.

Cuz reh-i şer'-i tu reften çi besî gumrâhî

Be tu mensûb-i günehkâr zehî rüsvâî (5/8)

Senin şeriatinden başka bir yolda yürümek ne dalâlettir. Sana mensup olup da günah işlemek ne rezalettir.

Hz. Peygamber'in yolunun toprağı mevcut olan her şeyden daha değerlidir. Dolayısıyla onun toprağına yüz süren dilenci de Yavuz'un ifadesiyle padişahlar padişahı olacak kadar kıymetlidir.

Şâhenşeh ân gedâ ki buved hâk-i râh-ı û

Âzâd bendeî ki giriftâr-ı Mustafâ'st (6/11)

Onun yolunun toprağı olan bir dilenci, padişahlar padişahıdır. Onun esiri olan her kul azat olmuştur.

⁴⁴ el-Kamer 54/1-2.

⁴⁵ Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 1/127.

Şairleri Hz. Peygamber'e şiir yazmaya sevk eden sebep, ona olan sevgi ve aşktır. Temeli bezm-i ezelde atılmış olan bu sevgi şairlere duygularını açıkça ifade edebilme hakkı vermiş ve ona can, canan, habîb, sevgili, efendi, halîl, Tâhâ, Yasin, Vedduhâ gibi isimlerle seslenmişlerdir. Yavuz da peygamber aşkı uğruna başlarını ve canlarını hiçe sayıp feda edenleri müjdelemektedir. Onlar mutludur, azizdir, kahramandır.

Sad ser be habbeî vu du sad cân be-nîm cû

Ân câ ki ışk- ı germî-i bâzâr-ı Mustafâ' st (6/10)

Mustafa aşkının harareti pazarında yüz baş bir habbeye, yüz can yarım arpaya satılır.

Ân sîne şâd k'ez gam-i û sâht dil hazîn

V'ân cân azîz k'ez pey-i îsâr-ı Mustafâ' st (6/15)

Onun aşkı ile mahzun olan her sîne ne bahtiyardır. Mustafa'nın yoluna kurban edilen can, ne aziz bir candır.

Âncâ ki hest menzil u hâl-i kemâl-i ışk

Sad ser fedâ-yi hâk-i kef-i pâ-y-i Mustafâ' st (7/11)

Aşkın hal ve kemâline vasıl olanlar yüz tane başı Mustafa'nın ayağının toprağına feda ederler.

Purdil-i kesî ki dâd-ı dil u cân be-mihr-i û

Hoş hâtır ân ki hâtır-ı û sûy-i Mustafâ' st (6/6)

Gönlünü ve canını onun aşkına veren kimse ne kahramandır. Düşüncesi daima Mustafa olan kimse ne huzur ve rahat içindedir.

Yavuz, Hz. Peygamber'i dünya gözüyle görebilmek, onun dergâhına yakın olmak imkânına sahip olamadığı için de kan ağlamaktadır. Hz. Peygamber'e âşık olan gönül, onunla yandığı, aşkını soluduğu, onu andığı için aşk ateşiyle aydınlanmaktadır.

Dûr ez dereş figân ki be cânem zi zîsten

Hâşâk-i bahr-i gam şodem ez hûn gurîsten (6/16)

Onun dergâhından uzak yaşadığım için yaşamaktan bıktım, usandım; kan ağlamaktan adeta gam denizinin üzerinde yüzen bir çöpe döndüm.

Ân dil münevverest ki hunest der games

V'ân dîde rûşenest ki hayrân-ı Mustafâst (7/7)

Onun aşkının ıstırabıyla kan olan gönül aydınlık, Mustafa'ya hayran olan göz parlaktır.

2.6. Hz. Peygamber ve Şefa

Şairler Hz. Peygamber'i anlatırken, diğer peygamberlerden de bahsederler. Bunda amaçları Hz. Peygamber'in özelliklerini, üstünlüğünü, yüceliğini göstermektir. Yavuz da Hz. Peygamber'in şefa

önce Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu haber veren bir hadisi⁴⁶, dolayısıyla şefaatçi olacağını da bildiğini hatırlatmaktadır. Hz. Âdem'in günah işlemesi de yasak ağacın meyvesinden yemeleri sebebiyledir.

Âdem evvel ki güneş kerd hemî dânistî

Ki tu âhir be ser-i taht-ı şefâat âi (5/3)

İlk defa günah işleyen Âdem Peygamber, senin şefaat tahtına oturacağını biliyordu.

Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli isimlerle belirtilen cennet⁴⁷, Yavuz'un ifadesiyle cennet kasrı Mustafa'yı sevenler içindir. Cennet, Allah'ın emir ve nehiyelerini insanlara ulaştıran, elçilik vazifesini yapan, insanları doğru yola gitmeleri için öğütleyen Hz. Peygamber sayesinde kazanılacaktır; çünkü ayette de belirtildiği gibi itaatsizlikten sakınanlar⁴⁸, müminler için⁴⁹ cennet vardır. Bunlar Hz. Peygamber'in gösterdiği yoldan gidenlerdir ve dolayısıyla cennetteki her şey onun ihsanıdır.

Kasr-ı behişt behr-i muhibbân-ı Mustafâ'st

Mevcûd-i her çi hest zi ihsân-i Mustafâ'st (7/1)

Cennet kasrı, Mustafa'ya sevenler içindir. Var olan her ne varsa Mustafa'nın ihsanıdır.

Doğru yolda ilerlemek, kurtuluşa ulaşmak; Hz. Muhammed'in eteğine sınımsız yapışıp onu kendine rehber edinmekle mümkündür. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'de⁵⁰ de belirtildiği üzere en güzel örnek ve rehberimiz Allah'ın Resulü Hz. Muhammed Mustafa'dır.

Pâ ber ser-i sipihr nihed hemçu âftâb

Dest-i ümîd her ki be dâmân-ı Mustafâ'st (7/2)

Ümit eliyle Mustafa'nın eteğine yapışan herkes, güneş gibi ayağını feleğin üstüne basar.

Ma'sûk-i ışk u âşık-ı canbahş-i dil-nevâz

Şâh-ı şefî' Ahmed u Mahmûd u hem Ayaz (7/8)

Ey aşkın ve âşığın sevgilisi, ey can veren ve gönül okşayan peygamberim, ey ümmetimin şefî olan şah Ahmed; ey hem Mahmud ve hem Ayaz olan Muhammed.

Şefî Hz. Peygamber'in sıfatlarındandır. Şairler, kıyamet günü ümmetine şefaatçi olması ümidiyle O'ndan bu sıfatla şefaat isterler. Allah'ın Mi'rac gecesi Hz. Peygamber'e kıyamette ümmetinin bağışlanacağı müjdesini verdiği gerçeğini bilen Yavuz da Hz. Peygamber'e ümmetinin şefî olan Şah Ahmed ismiyle seslenmektedir. Yavuz, Hz. Peygamber'in isimlerinden Ahmed ve Mahmud'u sıraladıktan sonra Ayaz ismine de yer vermiştir. Muhtemelen Türk İslâm hâkimiyetinin temellerini atıp İslâm dininin yayılmasında etken olmuş bir zat Gazneli Mahmud (ö. 421/1030) da

⁴⁶ Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Süyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesire fi'l-ehâdîsi'l-müştehire*, thk. Muhammed Abdülkadir Ata (Beirut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1988), 203 (No. 329).

⁴⁷ en-Necm 53/15; el-Kehf 18/107; el-Fâtır 35/33; el-Furkan 25/15; el-Mâide 5/65. v.d.

⁴⁸ el-Kalem 68/34.

⁴⁹ et-Tevbe 9/72.

⁵⁰ el-Ahzâb 33/21.

aklına gelmiş, Mahmud ismiyle birlikte Ayaz'⁵¹ da zikretmiştir. Çünkü o, şiirlere kimi zaman Ayaz ile kimi zaman da tarihî, siyasî, ilmî ve edebî şahsiyeti ile konu olmuştur.⁵²

SONUÇ

İlk İslâmî eserlerden itibaren Hz. Peygamber ile ilgili her tür ve şekildeki eserler, O'na olan sevgiyi, saygıyı, bağlılığı ortaya koymaktadır. Bu eserler içerisinde şairlerin Hz. Peygamber'i övdükleri, sevgilerini dile getirdikleri na'tlar; O'na mahsus ve vasfına yaraşır özellikleri ortaya koymada önemli ve geniş bir yer işgal ederler. Edebiyatımızdaki bu sevgi gösterisine dâhil olan sultan şairlerden Yavuz Sultan Selim'in Farsça divanındaki na'tlar da dikkat çekicidir.

Klâsik tertip üzere tevhitte sonra gelen na't bölümü, Yavuz Divanı'nda tevhid, na't, tevhid, terci'-i bend şeklindedir. İlk na'tı dokuz beyit, terci'-i bend şeklindeki diğer na'tı ise kırk beyittir. Hemen hemen her şairde olduğu gibi o da Hz. Peygamber'i öncelikle güzel sıfatlarla vasıflandırmış, onun başından geçen olayları ve mucizeleri tasvir etmiş, onun özelliklerinden bahsederek zihnindeki peygamber algısını ortaya koymuş, ona olan sevgisini, bağlılığını, saygısını dile getirmiş, ona sığınmış ve şefaata dileğinde bulunmuştur.

Yavuz, şiirlerinde Hz. Peygamber'i Ahmed, Mahmud, Mustafa isimleriyle zikretmiştir. Yavuz'a göre Hz. Peygamber, ona duyulan sevgi ve aşkı dile getirirken; yücedir, uludur, güzeldir. O, sahip olduğu güç, büyüklük ve liderlik özellikleriyle şâh-ı mürseldir, şâhenşah'tır. Kullarına şefaata etmesi ümidiyle de şefî'dir.

Hz. Peygamber'i etrafını aydınlatan bir ışık olarak belirten Yavuz, şiirlerinde onun kâinatın yaratılış sebebi olduğunu da sık sık vurgulamıştır. Yavuz'un güzelliği ve nuru ile gözler önüne serdiği peygamber sevgisi: "*Senin sevginden başka olan her sevgi putperestliktir. Senin hayalinden gayri olan her tahayyül bir karasevdir*" diyecek kadar derindir.

⁵¹ Ayaz (1042?) Gazneli Mahmud hikâyelerinde adı geçen, sultanın dostluğuna talip olmuş, aslen Hindistan ile ticarî ilişkileri bulunan bir Osmanlı tüccarının mülkiyetinde iken efendisi tarafından Gucerât Sultanı I. Mahmud'a (1459-1511) sunulan Gürcü veya Rus asıllı bir köle olduğu rivayet edilir. Yavuz Sultan Selim'e bir mektup göndererek Osmanlılarla resmî bir irtibat gerçekleştirdiği, padişaha "Müslümanların hâmisî" diyerek onu saltanat, hilâfet ve dinde en mükemmel olarak niteleyen bir mektup da yazdığı belirtilmiş bir zattır. İqtidar Husain Siddiqui, "Melik Ayaz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yay., 2004), 29/53-54.

⁵² Halime Çavuşoğlu, "Gazneli Mahmud Hikâyelerine Bir Bakış ve Gazneli Mahmud'un Menkıbevi Kişiliğine İlişkin Bazı Tespitler", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 63 (Aralık 2019), 383.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman İbnü'l-Cevzî. *Sahabenin Dilinden Hz. Peygamber'in Hayatı*. çev. Taceddin Uzun. Konya: Serhat Kitabevi, 2012.
- Aclûnî, İsmail b. Muhammed. *Keşfu'l-hafâ ve müzîlu'l-ilbâs*. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1408/1988.
- Ahmet Cevdet Paşa. *Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ*. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1976.
- Ak, Coşkun. *Şair Padişahlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 2001.
- Aktaş, Hasan. *Osmanlı Padişahları*. Edirne: Yort Savul Yay., 2005.
- Aydın, Şadi. "Farsça Divan Sahibi Osmanlı Sultanları ve Divânlarının Nüshaları". *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi* 2/6 (Yaz 2002), 45-56.
- Balyer, Aydın. *Yavuz Sultan Selim Dîvânı*. çev. Ali Nihad Tarlan. İstanbul: Kökler Yay., 2017.
- Çavuşoğlu, Halime. "Gazneli Mahmud Hikâyelerine Bir Bakış ve Gazneli Mahmud'un Menkıbevi Kişiliğine İlişkin Bazı Tespitler". *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 63 (Aralık 2019), 377-402.
- Çetişli, İsmail. *Türk Şiirinde Hz. Peygamber*. Ankara: Akçağ Yay., 2012.
- Değirmençay, Veyis. *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay., 2013.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Akaydın Yay., 2007.
- Divan-ı Belâgat Unvân-ı Sultan Selim Hân-ı Evvel*, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, 309 Numaralı yazma.
- Iqtidar Husam Sıddıqu. "Melik Ayaz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29/53-54. Ankara: TDV Yay., 2004.
- İbn Hişâm, *Sîret-i İbn-i Hişâm İslam Tarihi*. çev. Hasan Ege. 4 Cilt. İstanbul: Kahraman Yay., 2006.
- İsen, Mustafa – Bilkan, Fuat. *Sultan Şairler*. Ankara: Akçağ Yay., 1997.
- İsen, Mustafa. *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt*. Ankara: Akçağ Yay., 1998.
- Keleş, Reyhan. *Divan Şiirinde Mi'râciyye Kasideleri*. İstanbul: Kitabevi Yay., 2018.
- Köprülü, Mehmed Fuad. *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Alfa Yay., 2013.
- Köprülü, Mehmed Fuad. *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yay., 2. Basım, 1980.
- Muhammed Hamidullah. *İslam Peygamberi*. çev. Salih Tuğ. 2 Cilt. Ankara: İmaj Yay., 2003.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el- Haccâc. *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, çev. Ahmed Davudoğlu. İzmir: Işık Yay., 2013.
- Pekolcay, Neclâ. *İslâmî Türk Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi Yay., 5. Basım, 2002.
- Sakaoğlu, Necdet. *Bu Mülkün Sultanları*. İstanbul: Alfa Yay., 2015.

Süyûtî, Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr. *ed-Dürerü'l-müntesire fi'l-ehâdîsi'l müştehire.* tah. Muhammed Abdülkadir Ata. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988.

Timurtaş, Faruk K. *Tarih İçinde Türk Edebiyatı.* Ankara: Akçağ Yay., 4. Basım, 2005.

Tuman, Mehmet Nail. *Tuhfe-i Nâilî.* haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı. Ankara: Bizim Büro Yay., 2001.

Uludağ, Süleyman. "Kemâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* 25/222. Ankara: TDV Yay., 2002.

Yavuz Sultan Selim. *Bârîka -Yavuz Sultan Selim'in Farsça Seçme Şiirleri ve Türkçe Çevirileri-. çev. Şeyh Vasfî, haz. Gökhan Gökmen. İstanbul: Büyüyen Ay Yay., 2015.*

Yazıcıoğlu Mehmed Efendi. *Muhammediye.* haz. Amil Çelebioğlu. İstanbul: Tercüman Yay., 1970.

Yeniterzi, Emine. *Türk Edebiyatı'nda Na'tlar.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2. Basım, 2015.

Yıldırım, Ali. "Sen Olmasaydın Felekleri Yaratmazdım' Hadis-i Kudûsinin Klasik Şiire Yansımaları". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Ağustos 2018), 154-168.

Yılmaz, Mehmet. *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler.* İstanbul: Enderun Yay., 1992.

Yılmaz, Muammer. *Cihangir Sultan Yavuz Sultan Selim.* İstanbul: Elit Kültür Yay., 2009.